

เกร็ดประวัติอดีต จุฬาราชมนตรี

จาก : บทสัมภาษณ์คุณอุทัย ภาณุวงศ์

“

คุณอุทัย ภาณุวงศ์เป็นเชื้อสายคนไทยหนึ่งของเจ้าพระยา
บวรราชนาค (เอกอะหมัด กูมี) คือเป็นผู้สืบสกุลชั้น
ที่ 10 ของท่าน สืบเชื้อสายมาจากมีความยินดีที่ได้พบ
และมีโอกาสสัมภาษณ์ท่าน...
ได้ทราบเกร็ดประวัติที่น่าสนใจของท่านเอกอะหมัด
กูมีชาวเปอร์เซียคนแรกที่เข้ารับราชการในประเทศไทย
และได้ดำรงตำแหน่งสูงมีศักดิ์เป็นโต้งตั้งที่สุดคนหนึ่งใน
สมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นบรรพบุรุษของตระกูล
หลายตระกูลในปัจจุบันนี้

”

ต่อไปเป็นคำถามและคำ
ตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์
ถาม ก่อนอื่นขอทราบชีวประวัติ
ของท่านเอง
ตอบ ผมชื่ออุทัย ภาณุวงศ์ เป็น
บุตรของพระยาราชานุประพันธ์
(เปีย) และคุณหญิงคอริส นับเป็น
วงศ์เอกอะหมัด กูมีชั้นที่ 10 และ
ราชินิกุลสายเจ้าคุณนวลชั้นที่ 5
บิดาของผมเคยเป็นอัครราชทูตไทย
ประจำอังกฤษ เบลเยี่ยมและเน-
เธอร์แลนด์ในสมัยกษัตริย์เอ็ดเวิร์ด
ที่ 7 แห่งอังกฤษ เป็นเหตุให้ผม
เกิดในประเทศอังกฤษและเติบโต
ขึ้นที่นั่นและพักอาศัยอยู่ ณ ต่าง
ประเทศเป็นเวลาเกือบ 20 ปีจึง

กลับเมืองไทยเมื่อพ.ศ.2463 บิดา
ของผมมีบุตรธิดารวม 12 คน เป็น
บุตร 7 คนและธิดา 5 คน

เมื่อบิดาถึงแก่อนิจกรรมนั้น
ผมมีอายุได้ 17 ปี ได้เข้าเรียน
ภาษาไทยที่โรงเรียนวัดจันทร์สโมสร
แล้วเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กใน
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครราช-
สีมา เมื่อกรมหลวงนครราชสีมา
สิ้นพระชนม์ ได้ย้ายไปเป็นมหาดเล็ก
ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัย-
ธรรมราชา ซึ่งต่อมาได้ขึ้นครอง
ราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระปก-
เกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ผมเข้า
รับการศึกษาที่โรงเรียนทิมอนด์ส
ในกรุงลอนดอน โรงเรียนอัสสัมชัญ
และโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน
ถาม ปัจจุบันท่านทำงานอะไร?
และมีความมุ่งหมายในชีวิตอย่างไร
บ้าง

ตอบ เนื่องจากในปีที่ผมอายุครบ
7 รอบแล้ว เพราะฉะนั้นก็ได้แต่
สอนภาษาอังกฤษและรับแปลภาษา
อังกฤษบ้าง ผมเป็นที่ปรึกษาโครง
การโรงแรมหรือบริการโรงแรมเพราะ
เคยไปฝึกงานโรงแรมที่สิงคโปร์ใน
สมัยสั้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 7 แต่ต้อง
กลับมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองเมื่อพ.ศ.2475 นอกจาก
นั้นผมก็จะช่วยทำงานให้มูลนิธิเจ้า-
พระยาบวรราชนายก (เฉกอะหมัด)
และชมรมมิตรภาพไทยอิหร่านตาม
กำลังและสติปัญญาจะทำได้

ถาม ในฐานะที่ท่านเป็นเชื้อสาย
ของท่านเฉกอะหมัด ท่านมีเกร็ด
ประวัติหรือข้อคิดที่น่าสนใจเกี่ยว
กับท่านเฉกอะหมัดอย่างไรบ้าง?

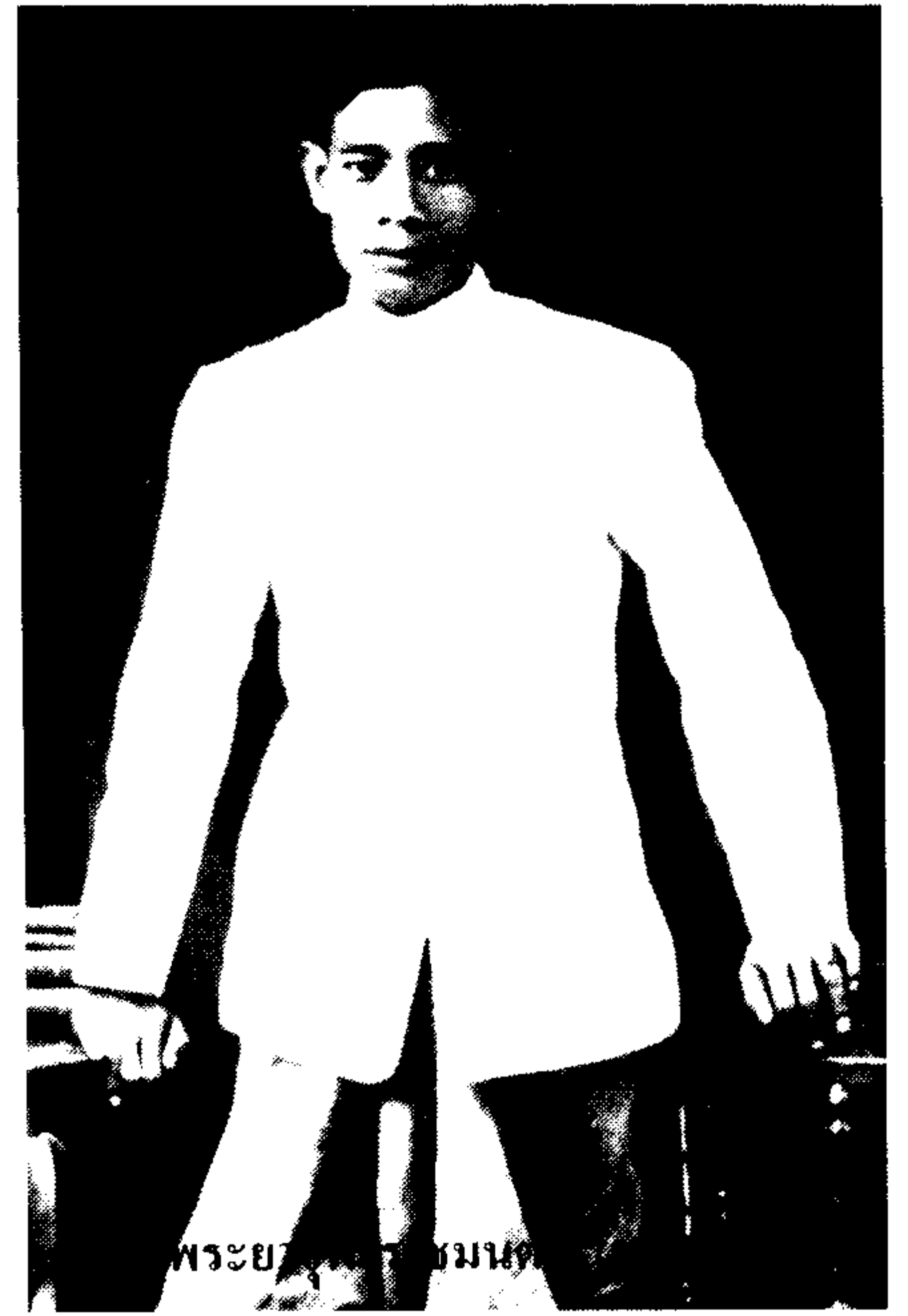

เจ้าพระยาจตุพาราชมนตรี

ตอบ ก่อนอื่นผมขอกล่าวถึงประวัติ
ย่อ ๆ ของท่านเฉกอะหมัดเสียก่อน
เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจ ส่วน
ข้อความละเอียดนั้นอาจหาอ่านได้
จากหนังสือต่าง ๆ ที่มีผู้สนใจเขียน
ไว้หลายเล่ม เพราะหากจะกล่าวไว้
ยาว ๆ ในที่นี้ก็จะต้องสิ้นเปลืองหน้า
กระดาษ

เจ้าพระยาบวรราชนายก (เฉก
อะหมัด) (Sheikh Ahmad) ปฐม
จุฬาราชมนตรีเป็นบรรพบุรุษที่มี
เกียรติประวัติที่ดีเด่นทั้งทางโลกและ
ทางธรรม เป็นต้นตระกูลขุนนาง
ไทยที่เก่าแก่ บุตรหลานได้รับ
ราชการมีบทบาทสำคัญปรากฏเป็นที่
เด่นชัดในประวัติศาสตร์ไทยตลอด
มาทุกยุคทุกสมัยมิได้ขาดสายจนถึง
ปัจจุบันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 355 ปี
และแยกออกเป็นตระกูลใหญ่ ๆ
มากมายหลายตระกูล อาทิ บุณนาค
วิษยาภัย บุรานนท์ จาติกรัตน์ สุภ-
มิตร ศรีเพ็ญ อะหมัดจุฬา และ
อากาหีย์ ฯลฯ

ท่านเฉกอะหมัด เกิดเมื่อพุทธ-

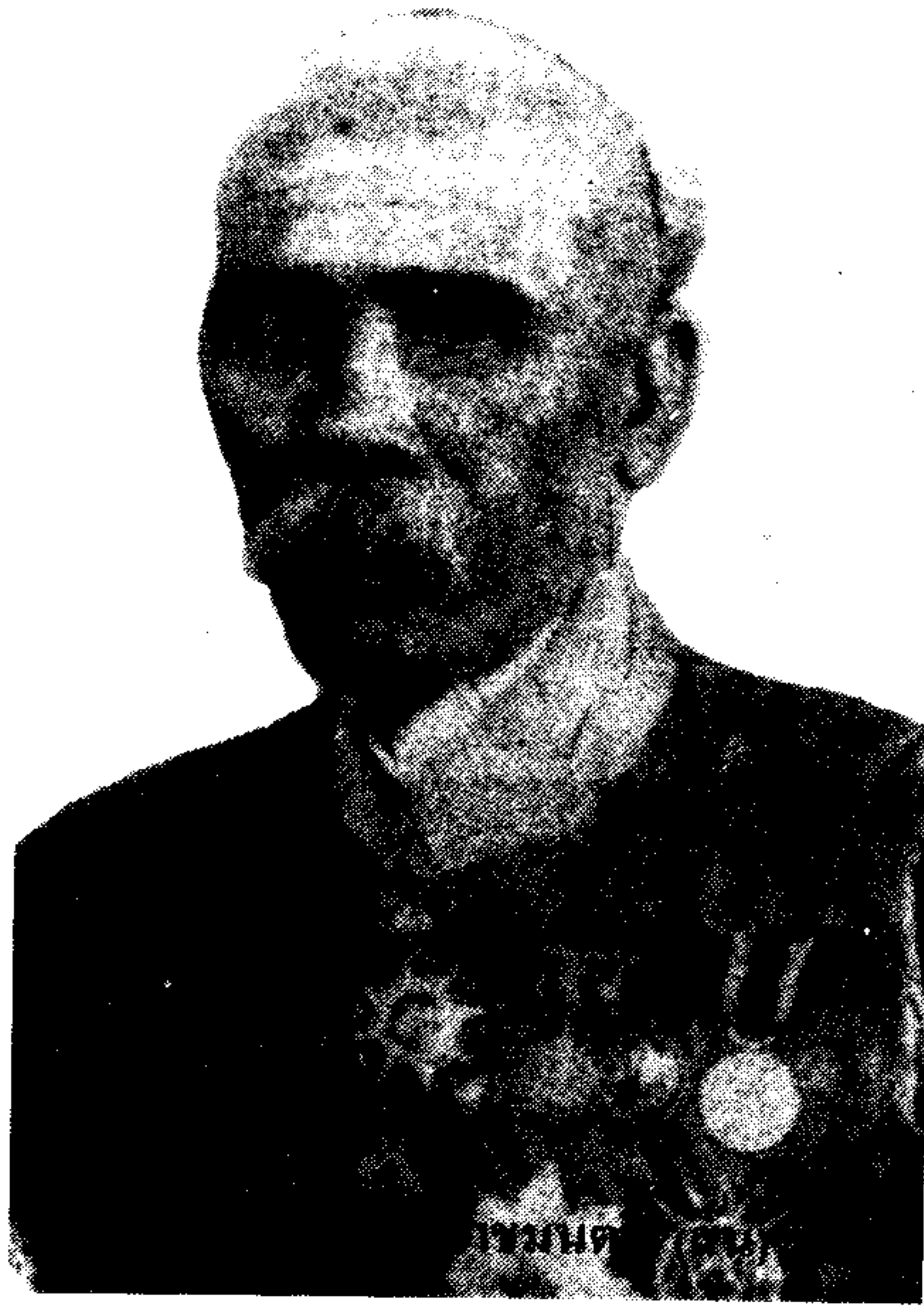

เจ้าพระยาจตุพาราชมนตรี

ศักราช 2086 ณ ตำบลป่าอีนเนะ
ซาฮาร เมืองกุมประเทศอิหร่าน
(เปอร์เซีย) นับถือศาสนาอิสลาม
นิกายชีอะห์อิสนาอะชะรี

ในปลายแผ่นดินสมเด็จพระ
นเรศวรมหาราช (พุทธศักราช 2133-
2148) ท่านเฉกอะหมัดและบริวาร
ได้เดินทางเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา
ได้ตั้งนิवासสถานและห้างค้าขายอยู่
ที่ตำบลท่ากายีจนเจริญขึ้นเป็นเศรษฐี
ใหญ่ในกรุงศรีอยุธยา ได้สมรสกับ
สุภาพสตรีไทยชื่อ “เชย” มีบุตร 2
คน ธิดา 1 คน

ครั้นแผ่นดินสมเด็จพระเจ้า-
ทรงธรรม (พุทธศักราช 2163-2171)
ท่านเฉกอะหมัดได้ช่วยราชการปรับ
ปรุงการกรมท่าได้ผลดี จึงทรงพระ-
กรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งเป็นพระยา
เฉกอะหมัดรัตนราชเศรษฐี เจ้ากรม
ท่าขวา และจุฬาราชมนตรี นับได้
ว่าท่านเฉกอะหมัดเป็นปฐมจุฬาราช-
มนตรี และต่อมาทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ตั้งเป็นกรมท่ากลางอีก
ตำแหน่งหนึ่ง

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ท่านเฉกอะหฺมัดยังเป็นมุสลิมคนแรกที่น่าศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์อิสนาอะชะรีจากประเทศอิหร่านมาสู่ประเทศไทย และได้รับพระราชทานที่ดินตำบลท้ายคู สร้าง “กุฎีทอง” (กุฎีเจ้าเซ็น) ขึ้นเป็นครั้งแรกในกรุงศรีอยุธยา กับได้จัดทำสถานที่ฝังศพที่เรียกว่า “ป่าช้าแขกเจ้าเซ็นบ้านท้ายคู” พร้อมกับสร้างบ้านเรือนให้สัปบุรุษอาศัยอยู่ในที่ดินนั้นด้วย

ครั้งที่พวกพ่อค้าญี่ปุ่นชั้นชามูไร ก่อการจลาจลเข้ายึดอำนาจสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมและยึดกรุงศรีอยุธยา ท่านเฉกอะหฺมัดกับมิตรร่วมใจได้ช่วยกันกู้บ้านกู้เมืองให้พ้นจากเงื้อมมือของพวกญี่ปุ่น จากความชอบครั้งนี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนยศเป็นพระยาเฉกอะหฺมัดรัตนาธิบดีสมุหนายก อัครมหาเสนาบดีฝ่ายเหนือ ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดเทียบได้เท่ากับนายกรัฐมนตรีสมัยนี้

ในต้นแผ่นดินสมเด็จพระเจ้า

ปราสาททอง (พุทธศักราช 2173-2198) ท่านเฉกอะหฺมัด อายุ 87 ปี ชราภาพเต็มที่แล้ว จึงทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนเป็นเจ้าพระยาบวรราช นายกจางวagramมหาดไทย ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน

เจ้าพระยาบวรราชนายก (เฉกอะหฺมัด) ถึงอสัญกรรมเมื่อพุทธศักราช 2147 อายุ 88 ปี ศพฝังที่ป่าช้าแขกเจ้าเซ็นบ้านท้ายคู (ปัจจุบันอยู่ภายในบริเวณวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา)

เนื่องจากเวลานี้เหลืออยู่อีกสองปีที่จะครบ 400 ปีของเจ้าพระยาบวรราชนายก(เฉกอะหฺมัด) ได้มาอยู่ประเทศสยาม สิ่งที่อยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้าตลอดเวลา คือ ความซื่อสัตย์และความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและองค์พระมหากษัตริย์ทั้งของอิหร่านและของไทย ก่อนอื่นท่านเฉกอะหฺมัดติดกับคนต่างชาติที่เข้ามาแสวงหาโชคในประเทศไทยคือ

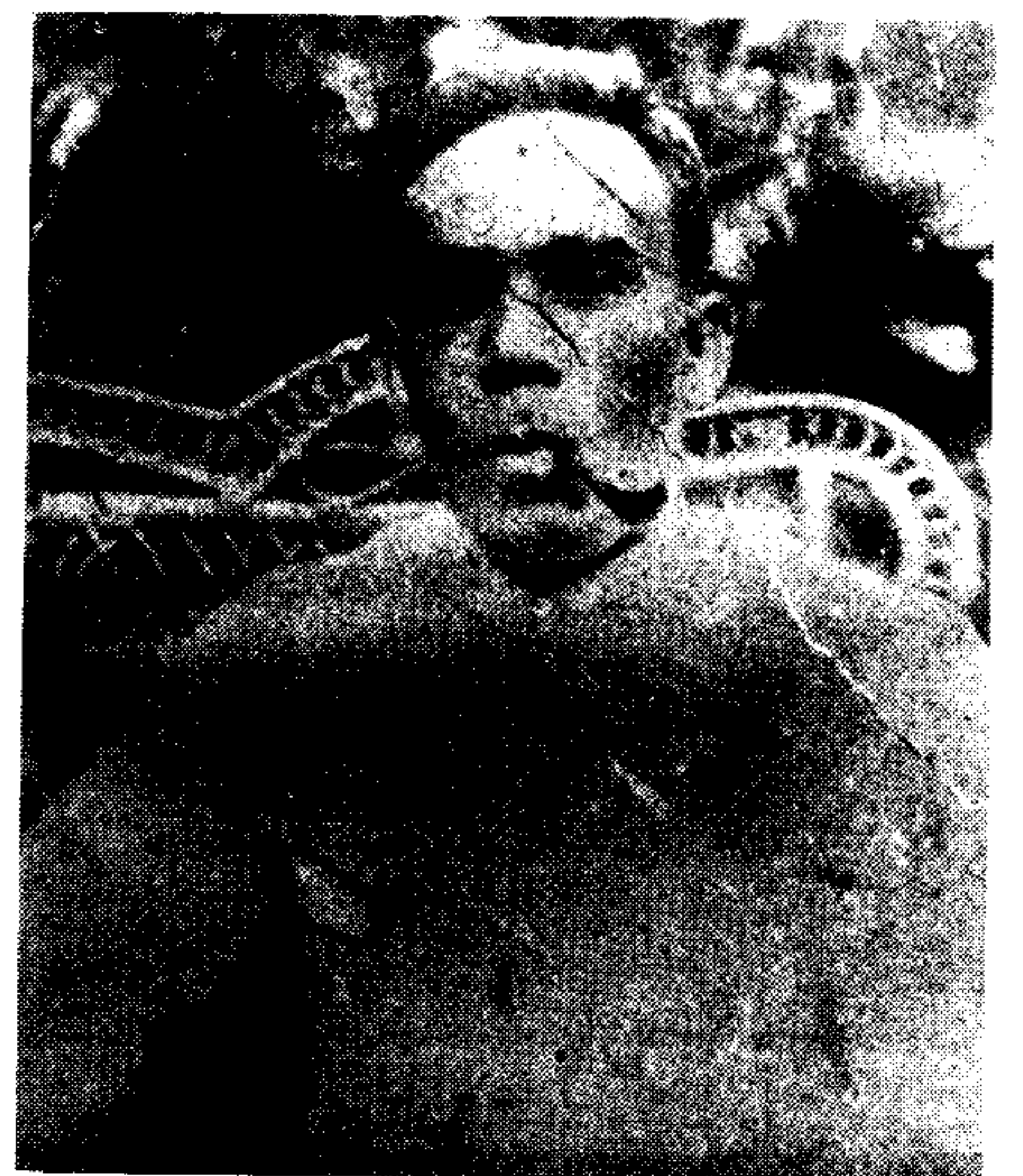
1. ท่านไม่ได้แปลงชาติ ตั้งแต่แรกท่านเป็นนักสอนศาสนาละทธิชีอะฮฺของอิสลามและท่านไม่เคยละทิ้งการสอนศาสนาตลอดชีวิตของท่าน

2. ท่านไม่เคยเปลี่ยนสัญชาติ

3. ท่านรับใช้องค์พระประมุขของชาติโดยให้คำแนะนำและดำเนินการเมืองกับกษัตริย์ไทยซึ่ง มีศัตรูและมีกำลังทหารรักษาพระองค์ได้พอ ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้าละทธิชีอะฮฺ ท่านจึงสามารถเรียกร้อมมุสลิมในอยุธยาต่อต้านศัตรูและสามารถเอาชนะชนะและรักษาราชบัลลังก์ของกษัตริย์ไทยไว้ได้

มีคนชาติใดที่เคยมีประวัติเช่นนี้ไหม? มีแต่จะให้คำปรึกษาซึ่งบางครั้งก็ไม่เป็นประโยชน์ และส่วนมากมักฉวยโอกาสในการแสวงหาลาภ ยศ และเงินทองโดยทุกวิถีทาง ท่านยังเป็นตัวอย่างที่ได้แต่งงานกับหญิงไทย และมีภริยาเพียงคนเดียวเท่านั้น

ตามคุณความดีที่กล่าวมาแล้วนี้ สมัยนี้ก็หายาก

สาม ขอทราบเรื่องที่ท่านจัดตั้งสมาคมมิตรภาพไทย-อิหร่าน มี

ลำดับผู้ดำรงตำแหน่ง “จุฬาราชมนตรี”

ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ถึง กรุงรัตนโกสินทร์

รัชสมัย	ลำดับที่	ชื่อ
พระเจ้าทรงธรรม	1	เจ้าพระยาวรราชนายก (เจก อะหมัด)
พระนารายณ์มหาราช	2	พระยาจุฬาราชมนตรี (แก้ว)
พระเจ้าบรมโกศ	3	พระยาจุฬาราชมนตรี (สน)
พระสุริยาศน์อมรินทร์	4	พระยาจุฬาราชมนตรี (เชน)
พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก	5	พระยาจุฬาราชมนตรี (ก้อนแก้ว)
พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก	6	พระยาจุฬาราชมนตรี (อากาศ)
พระพุทธเลิศหล้านภาลัย	7	พระยาจุฬาราชมนตรี (เถื่อน)
พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	8	พระยาจุฬาราชมนตรี (นาม)
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	9	พระยาจุฬาราชมนตรี (น้อย)
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	10	พระยาจุฬาราชมนตรี (สิน)
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	11	พระยาจุฬาราชมนตรี (สัน อหะหมัดจุฬา)
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	12	พระจุฬาราชมนตรี (เกษม อหะหมัดจุฬา)
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	13	พระจุฬาราชมนตรี (สอน อหะหมัดจุฬา)
พระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล	14	จุฬาราชมนตรี (แหม่ม พรหมยงค์)
พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช	15	จุฬาราชมนตรี (ต่วน สุวรรณศาสน์)
พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช	16	จุฬาราชมนตรี (ประเสริฐ มะหะหมัด)

(จุฬาราชมนตรี ลำดับที่ 1-13 เป็นจุฬาราชมนตรี ในวงศ์เจกอะหมัด)

ความมุ่งหมายอย่างไร รวมทั้งการ
ทำงานของสมาคมและผลงาน
ตอบ ผมขอชี้แจงว่าเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2490 ได้มีเจ้าหน้าที่จาก
ศูนย์วัฒนธรรมอิหร่านมาหาผมและ
ถามผมว่ามีความเห็นอย่างไรถ้าจะ
จัดตั้งสมาคม โดยมีวัตถุประสงค์
ที่จะแลกเปลี่ยนและวิจัยวัฒนธรรม
ในประเทศไทยและอิหร่านด้วย ผม
ตอบว่าพร้อมอยู่เสมอที่จะร่วมมือ
ในการก่อตั้งสมาคมเกี่ยวกับวัฒน-
ธรรม และเนื่องจากผมก็เป็นอุป-
นายกคนที่ 1 ของมูลนิธิเจ้าพระยา
บวรราชนายก (เจกอะหมัด) แล้วก็
จะได้มีโอกาสเผยแพร่ความดีงาม
ของท่านเจกอะหมัดผู้ซึ่งเป็นปฐม
ราชจุฬาราชมนตรีโดยได้รับการ
แต่งตั้งโดยพระเจ้าทรงธรรม ต่อ
มาอีก 3 เดือนหลังจากได้รับการ
ปรึกษาจากศูนย์วัฒนธรรมอิหร่าน
และได้รับอนุญาตเห็นด้วยจากเอก-
อัครราชทูตในสมัยนั้นคือ พลจ
โมหะหมัด เมดี ซาซีการ่า ก็ได้
เริ่มวิ่งเต้นก่อตั้งสมาคมมิตรภาพ
ไทย-อิหร่าน โดยผมเป็นเลขาธิการ
เมื่อประชุมครั้งแรกในวัตถุประสงค์
มีอยู่ 2 อย่างคือ เพื่อประสงค์ฟื้นฟู
และส่งเสริมการค้าและวัฒนธรรม
แต่เมื่อผมได้เสนอวัตถุประสงค์ต่อ
เจ้าหน้าที่ ท่านก็ปฏิเสธที่จะรับจด
ทะเบียนตามวัตถุประสงค์เพราะว่า
เกี่ยวกับการค้า ผมจึงต้องเรียก
ประชุมด่วนชี้แจงเรื่องนี้ต่อคณะผู้
ก่อตั้งสมาคมจึงได้ตกลงลบคำว่
การค้าออกและได้ขึ้นไปใหม่และ
เจ้าหน้าที่จึงยอมรับใบสมัคร ใน
ระหว่างที่เจ้าหน้าที่พิจารณาใบอนุ-

ญาติในสมาคมก็ได้ตกลงจัดตั้งชมรมมิตรภาพไทย-อิหร่าน โดยใช้บ้านของผมเป็นสำนักงานชั่วคราวไปก่อน แต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่อยู่ได้เพียง 1 ปี 2 เดือน ในที่สุดก็ได้เลิกล้มไปในเดือนมีนาคม 2535

แต่ผมมีความยินดีที่จะกล่าวว่ามีผลงานที่อวดได้คือ

1. เมื่อคณะมนตรีอิหร่านได้รับเชิญให้มาบรรเลงที่กรุงเทพฯ ซึ่งทางชมรมจัดให้มีขึ้นที่โรงละคร

ศูนย์วัฒนธรรมซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีเสด็จมาเปิดและชมงาน และต่อมาชมรมร่วมกับธนาคารกรุงเทพจัดแสดง สามารถถวายเป็นเงินจำนวน 500,000 บาท ซึ่งมีพิธีมอบที่พระตำหนักจิตรลดาร

2. ได้จัดงานเลี้ยงประธานธนาคารของอิหร่านและคณะ ในเมื่อมีงานประชุมแห่งโลกที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

3. ได้จัดงานเทศกาลภาพยนตร์อิหร่านที่โรงละครแห่งชาติ

4. ได้มีงานเลี้ยงรับรองบุคคลสำคัญจากอิหร่านและบุคคลสำคัญที่อยู่ในสังคมอิหร่าน-ไทยด้วย

ปัจจุบันนี้ ก็จะรื้อฟื้นชมรมมิตรภาพไทย-อิหร่านขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งแต่จะเป็นกลุ่มที่จะมาพบปะสังสรรค์ และจะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งไทยและอิหร่านมาพูดถึงหรือวิจัยวัฒนธรรมของไทย-อิหร่านในเร็ววันนี้ ■

ประวัติการสืบเชื้อสายของวงศ์เจกอะหมัด คูมี (เจ้าพระยาบวรราชนายก) ชาวเปอร์เซีย ซึ่งได้กลายเป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดในสมัยกรุงศรีอยุธยา และบรรพบุรุษตระกูลขุนนาค

แผนภูมิแสดงการสืบสกุล ของ “วงศ์เจกอะหมัด” โดยสังเขป (สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น)

